

QOIDALI O‘YIN MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING UYG‘UN RIVOJLANISHI VOSITASI SIFATIDA

Umarova Mehriniso Ibragim qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

O‘yin nafaqat kognitiv jarayonlarni yaxshilaydi, balki bolaning xatti-harakatlariga ham ijobiy ta’sir qiladi. Mazkur maqolada Maktabgacha yoshdagi bolalarda xulq-atvor ko‘nikmalarini shakllantirish bilan bog‘liq psixologik muammolarni o‘rgangan va bundan tashqari o‘yinlarning turlari, xulq-atvor ko‘nikmalari maqsadli faoliyatga qaraganda o‘yinda osonroq va erta egallanishi haqida so‘z yuritilgan.

Kalit so‘z: xulq-atvor, maktabgacha yosh, bolalar, kognitiv, o‘yin, rivojlanish.

Bolaning maktabda muvaffaqiyatli o‘qishi ko‘p jihatdan ularning maktabga tayyorgarlik darajalariga bog‘lik. Bola avvalo maktabga jismoniy jihatdan tayyor bo‘lishi kerak. 6 yoshli bolalarning anatomik-fiziologik rivojlanishi o‘ziga xos tarzda kechadi. Bu yoshda bola organizmi jadal rivojlanadi. Uning ogirligi oyiga 150- 200 gm dan buyi esa 0,5 sm dan ko‘payadi. 6 yoshli bolalar turli tezliklarda yura oladilar, tez va engil yugura oladilar. Ular yugurib kelib sakrash, kong‘kida yugurish, changida uchish, so‘zish singari harakatlarni ham bemalol bajara oladilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning etakchi faoliyati o‘yin faoliyatidir. Didaktik o‘yin - bu batafsil, murakkab, pedagogik hodisa: bu maktabgacha yoshdagi bolalarni o‘qitishning o‘yin usuli va bolalarni o‘qitish shakli va Bilan mustaqil o‘yin faoliyati va bolani har tomonlama tarbiyalash vositasi. Didaktik o‘yinlar yordam beradi:

- kognitiv va aqliy qobiliyatlarni rivojlantirish: yangi bilimlarni olish, ularni umumlashtirish va mustahkamlash, tabiat ob’ektlari va hodisalari, o‘simliklar, hayvonlar haqidagi tasavvurlarini kengaytirish; xotira, e’tibor, kuzatishni rivojlantirish; o‘z mulohazalarini ifoda etish, xulosa chiqarish qobiliyatini rivojlantirish.

- bolalar nutqini rivojlantirish: lug‘atni to‘ldirish va faollashtirish.

- maktabgacha yoshdagi bolaning ijtimoiy va axloqiy rivojlanishi: bunday o‘yinda bolalar, kattalar, jonli va jonsiz tabiat ob’ektlari o‘rtasidagi munosabatlarni bilish sodir bo‘ladi, unda bola tengdoshlariga nisbatan sezgir munosabatda bo‘ladi, adolatli bo‘lishni, kerak bo‘lganda yon berishni o‘rganadi, hamdard bo‘lishni o‘rganadi va hokazo.

Didaktik o'yinning tuzilishi asosiy va qo'shimcha qismlarni tashkil qiladi. asosiy komponentlar Bunga quyidagilar kiradi: didaktik vazifa, o'yin harakatlari, o'yin qoidalari, natija va didaktik material. qo'shimcha komponentlar: syujet va rol.

Didaktik o'yinlarni o'tkazish quyidagilarni o'z ichiga oladi: 1. Bolalarni o'yin mazmuni bilan tanishtirish, unda didaktik materialdan foydalanish (ob'ektlar, rasmlarni ko'rsatish, qisqa suhbat, bunda bolalarning bilimlari va g'oyalari oydinlashtiriladi). 2. Ushbu qoidalarni aniq amalga oshirgan holda, o'yinning borishi va qoidalarini tushuntirish. 3. O'yin harakatlarini ko'rsatish. 4. Katta yoshli shaxsning o'yindagi rolini aniqlash, uning o'yinchi, muxlis yoki hakam sifatida ishtirok etishi (o'qituvchi o'yinchilarning harakatlarini maslahat, savol, eslatma bilan boshqaradi). 5. O'yin natijalarini sarhisob qilish uning etakchiligidagi hal qiluvchi daqiqadir. O'yin natijalariga ko'ra, uning samaradorligi, bolalar tomonidan mustaqil o'yin faoliyatida foydalaniladimi yoki yo'qligini baholash mumkin.

Ob'ekli o'yinlar - bolalarning bevosita idrokiga asoslanadi, bolaning ob'ektlar bilan harakat qilish va shu bilan ular bilan tanishish istagiga mos keladi. V Ob'ektlar bilan o'ynashda bolalar solishtirishni, ob'ektlar orasidagi o'xshashlik va farqlarni aniqlashni o'rganadilar. Ushbu o'yinlarning ahamiyati shundaki, ular yordamida bolalar ob'ektlarning xususiyatlari, hajmi, rangi bilan tanishadilar. Tafakkur bilish jarayonining eng yuksak shaklidir. U shaxsning obyektiv voqelikdagi narsa va hodisalarni, ularning muhim xususiyatlarini, bog'lanish hamda munosabatlarini bevosita umumlashgan holda aks ettirishdan iborat bo'lgan aqliy jarayonidir. Tafakkur amaliy faoliyat asosida hissiy bilishdan boshlanadi va hissiy bilish chegarasidan tashqariga chiqadi. Dunyoni bilish faoliyati ikki yo'ldan borishi mumkin. Bevosita yo'l bilan narsa va hodisalarning ayrim xossalarni sezgilar yordamida, idrok orqali narsa va hodisalarni yaxlitligicha, shuningdek, ilgari sezib idrok qilgan narsalarni ko'z oldimizda yaqqol tasavvur qilib bilib olamiz. Bu bevosita hissiy bilishdir. Tafakkur deganda biz nimani tushunamiz. Kundalik hayotimizda tafakkur so'zi ostida so'z orqali fikr bildirish nazarda tutiladi. Psixologiya fanida esa bu chuqur va keng ma'noli tushunchadir. Psixologlar har qanday ruhiy jarayonni tafakkur atamasi ichiga kiritadilar, uning yordamida inson biron bir masalani yechimini izlaydi va hal etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. U Mekhriniso "The use of creative games in the educational process in preschool education" Web of Scientist: International Scientific Research Journal <https://wos.academiascience.org>. Published: May 19, 2022
2. M Umarova "MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI AXLOQIY QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASHNING O'ZIGA XOSLIGI" Журнал

- естественных наук, 2022/8/25 <https://phys-tech.jdpu.uz/index.php/natscience/article/view/6538>
3. M Umarova “PRINCIPLES OF COMMUNICATION CULTURE DEVELOPMENT IN PRESCHOOL CHILDREN” Conferencea, 2023/3/7
4. U Mehriniso “BOLALARDA EKALOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH” TADQIQOTLAR, <http://tadqiqotlar.uz/index.php/01/article/view/526/505> 11-son_1-to‘plam_Aprel-2023
5. MI qizi Umarova “PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CHARACTERISTICS OF CHILDREN’S PHYSICAL AND MENTAL DEVELOPMENT IN RULED GAMES” Educational Research in Universal Sciences, 295-297 2023.5.24 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/2352>
6. M Umarova, A Ro‘ziyeva “MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA TASVIRIY FAOLIYATNING AHAMIYATI” Наука и инновация, 2023 1(6), 33–35 <https://in-academy.uz/index.php/si/article/view/14283>
7. MI qizi Umarova “RIVOJLANTIRUVCHI O ‘YIN TEXNOLOGIYASI VA UNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING JISMONIY VA RUHIY RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI” Educational Research in Universal Sciences, 1172-1176 2023.6.16 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3037>
8. ST Xabilova, M Nazarova “MENTAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN” Innovative research in modern education 97-99 2023.5.17 <http://aidlix.com/index.php/ca/article/view/651>
9. S Xabilova “EDUCATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS IN A MODERN SPIRIT” International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research 3(4) 132-135 2023.4.26 <http://www.researchcitations.com/index.php/ibmscr/article/view/1234>
10. SA Abdullayev “MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHNING AHAMIYATI” Educational Research in Universal Sciences 2(4) 1168-1171 2023.6.16 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3036>